

Sociale Veiligheidsprotocol

R. K. BASISCHOOL

Bijlage 6 bij het schoolveiligheidsplan van RKBS Christoffel
Versie: augustus 2023

Algemene inleiding

In dit sociale veiligheidsprotocol wordt uitgelegd wat onze aanpak is en afspraken zijn om tot een positief pedagogisch klimaat te komen, waardoor elk kind zich veilig voelt en vertrouwen heeft om zo tot groei te kunnen komen.

Doelen

- Leerlingen voelen zich veilig op onze school (sociaal, psychisch en fysiek)
- Leerlingen, leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, directie, overblijfmedewerkers, Kanjer-(anti-pest) coördinator en ouders weten wat ze kunnen doen ter preventie van onveilige situaties en hoe ze kunnen handelen indien dit nodig is.

De uitgangspunten

School is bedoeld om te leren. Een voorwaarde om tot leren te komen is dat leerlingen zich veilig voelen op school.

De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen zorgen voor een veilige school.

1. We willen te vertrouwen zijn.

Mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Je bent goed zoals je bent. En daarmee ben je te vertrouwen.

2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen.

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen. We laten ons daarbij niet leiden door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen samen voor een veilige sfeer.

3. We geven het goede voorbeeld.

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om.
- We spreken respectvol met en over elkaar en de kinderen, ook op sociale media.
- Indien zich een probleem voor doet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie. Op deze manier leveren we maatwerk, passend bij de betrokkenen.

Hoofdstuk 1: Gewenst gedrag

Inhoud Kanjertraining

Naast de besproken doelen, kent de Kanjertraining voor de leerlingen ook een aantal belangrijke subdoelen:

- Versterking van sociale vaardigheden van de leerlingen.
- Beheersing door leerlingen van verschillende oplossingsstrategieën in conflicten.
- Verantwoordelijkheid nemen.
- Bevordering actief burgerschap en sociale integratie.

We bespreken en oefenen het gedrag met de inzet van materialen, activiteiten en instrumenten. Deze worden hieronder stapsgewijs toegelicht. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

1.1 De petten

Vanuit de Kanjertraining maken we gebruik van petten met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of situatie voordoet hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander. Zolang je handelt vanuit vertrouwen en respect zijn verschillen in mensen goed en waardevol.

Uitleg van de petten:

Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander. Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past.	De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...
Je kunt jezelf zijn in combinatie met de blauwe pet. De blauwe pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief.	Wit en blauw • vertrouwen • duidelijk • doorzetter • leiderschap
De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk en handelt met levensvreugde.	Wit en rood • vertrouwen • vrolijk • humor • positief denken
Handelen we met de wit-gele pet, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, tonen interesse, zijn zorgzaam, rustig, vriendelijk en bescheiden.	Wit en geel • vertrouwen • vriendelijk • bescheiden • behulpzaam

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (blauwe pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet).

In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag en voelen kinderen zich onveilig. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn 'de weg even kwijtgeraakt'. Het gaat mis als je niet doet als jezelf. De witte pet valt dan weg. Je doet dan zo:

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: "Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet erbij opzetten?", "Ik zie een heleboel witte petten!", "Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet." De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken.

Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag en gedrag kun je veranderen. Een kind doet als een rode pet op een moment en is de rode pet niet.

In rollenspelen gebruiken we de petten om te oefenen met gedrag.

1.2 Smileyposter

	Dit doen we wel	Dit doen we niet	
Voel jij je hier zelf goed bij?	wel op school en overal	niet op school en nergens	Je doet iets waar een ander last van heeft.
Kijk of vraag of je klasgenoot nog blij is.	ik	motor	Of je geeft benzine aan storend gedrag (motor), waardoor deze door wil gaan. Je klasgenoot voelt zich daar niet fijn bij.
Vindt de juf of meester dit nog prettig?	klas	klas benzine-pomp	De leerkracht wordt er niet blij van.
Zouden je ouders dit goed vinden?	leerkracht	leerkracht	Je ouders vinden dit niet prettig.
Allemaal ja? Ga zo door!	thuis	thuis	Iemand niet blij? Was dat je bedoeling?

Welk gedrag willen we wel en niet op school? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

1.3 Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Deze zijn te zien op de poster hiernaast. Op school ziet u deze uitgangspunten op de Kanjerafsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. In elke groep én in de gangen hangen posters. Op die manier zijn de afspraken steeds duidelijk zichtbaar.

1.4 Werkboek

Het werkboek wordt gebruikt om wekelijks les mee te geven. Er worden verschillende thema's besproken zoals: inlevingsvermogen, vriendschap, grenzen stellen en jezelf zijn. We besteden extra aandacht aan pesten door de themalessen van de Week tegen Pesten in september te gebruiken en de Landelijke Dag tegen pesten op 19 april te bespreken.

1.5 KanVAS

KanVAS (het Kanjer Volg- en Adviesstelsysteem) is het leerlingvolgsysteem dat bij de Kanjertraining hoort. Leerkrachten van groep 3 t/m 8 vullen twee keer per jaar een docentenlijst in. De leerlingen van de groepen 5 t/m 8 vullen de leerlingenvragenlijst en Sociale Veiligheidslijst twee keer per jaar in, rond november en april/mei. De vragenlijsten zijn een hulpmiddel voor de leerkracht om een scherpere kijk te krijgen op het gedrag, de gevoelens en intenties van leerlingen. Dit stelt leerkrachten in staat om hun leerlingen beter te begrijpen, te begeleiden en te ondersteunen in hun sociaal functioneren in de klas. Naar aanleiding van de uitslag gaan de leerkracht en gedragsspecialist met elkaar in gesprek. Komt de uitslag overeen met het beeld of is er meer nodig. Dit kan een gesprek met de leerling zijn, maar ook een andere actie zoals een observatie. De gedragsspecialist bespreekt hierna de bijzonderheden met de intern begeleider, die dit terug laat komen in de groepsbesprekingen.

1.6 Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit.

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven. In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, als de norm verandert, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht geeft in de klas benzine (aandacht) aan positief gedrag. De leerkracht spreekt benzinegevers aan: "Geef maar geen benzine". Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders

Wat kunnen ouders thuis doen? Bevraag uw kind eens of het benzine geeft in de klas. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbewust zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken maar ook door te klagen ("oohhh, stil nou eens,, hou nou op..."). Dit houdt het gedrag in stand. Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag wat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

Hoofdstuk 2: Ongewenst gedrag

Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Gedoe hoort erbij en is leerzaam. Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas praat. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen hiermee om te gaan?

Fase 1: het kind heeft last van een ander.

Aanpak vanuit de Kanjertraining:

Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen. Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders). Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("sla maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind. Het is fijn als school en ouders op een dezelfde wijze reageren. Dit zou op de volgende manieren kunnen:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.

- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2: het storende gedrag gaat door.

Vanuit Kanjertraining geldt: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt.

Negeer het en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, overblijfsmedewerkers, ouders).

Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten.

De definitie van pesten is:

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek.

Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig. Er is zelfs sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen, leren kinderen goed om te gaan met allerlei conflicten. Dat is een vaardigheid die ze later in hun leven van pas komt bij conflicthantering.

Het meest eenvoudige onderscheid is dat plagen gebeurt in het zicht van de leerkrachten. Pesten gebeurt achter de rug van leerkrachten. Het is dus belangrijk dat de leerkracht geïnformeerd wordt door de kinderen zelf. De leerkracht heeft eveneens de ouders nodig om informatie te krijgen over hetgeen zich kennelijk afspeelt tussen de kinderen onderling. Om die reden is het van belang dat ouders en leerkrachten goed samenwerken om een goede sfeer in de groep te behouden.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen.

Omdat ieder pestgeval weer anders is, bieden we maatwerk. Daarnaast werken we aan alle rollen binnen het pesten met voor alle rollen een aanpak die hen helpt bij veranderen van het gedrag.

- Pester: consequentie en bedoeling ervan achterhalen.
- Meelopers: benzine verminderen.
- Gepeste leerling: Grenzen leren aangeven.
- Omstanders: leren ingrijpen op juiste manier.

Hoofdstuk 3: Grensoverschrijdend gedrag

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, maar ook non-verbaal, fysiek of materieel.

Wij verstaan het volgende onder grensoverschrijdend gedrag: pesten, agressief gedrag zowel fysiek als verbaal (scheldwoorden), manipulatief gedrag en intimidatie, spullen kapot maken of stelen, discriminatie, het structureel negeren van afspraken, waarschuwingen en grenzen en ook seksuele toenadering, opmerkingen of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Als een kind of ouder grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: Is de fysieke veiligheid in het geding van het kind, de omstanders of de leerkracht? Het is onze plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen. Bijvoorbeeld: vechtende kinderen uit elkaar halen nadat je duidelijk hebt gezegd: Uit elkaar nu!

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts.

Stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag:

Bij ongewenst gedrag proberen we bij te sturen met de afsprakenposter, de petten en de smileyposter. Op deze manier proberen we het gedrag te corrigeren en te achterhalen wat er speelt. Als het gedrag dan alsnog de grens overgaat, na 2 waarschuwingen waarbij de verwachtingen duidelijk naar het kind uitgesproken zijn óf de veiligheid niet aanwezig is, werken we met het volgende stappenplan:

1. Het kind/de kinderen uit de situatie halen.
2. De betrokken leerlingen vullen vanaf groep 4 het gespreksformulier in (zie bijlage).
3. Gesprek leerkracht/overblijfvrijwilliger/ betrokken teamlid met het kind/de kinderen aan de hand van het gespreksformulier. Het doel van dit gesprek is te achterhalen wat de bedoeling van het kind was, wat er anders had gekund en wat ervan geleerd is.
4. Er volgt een sanctie die past bij de situatie.
5. Ouders van de betrokken kinderen worden ingelicht. Dit wordt genoteerd in ons leerlingvolgsysteem Esis.
6. Bij structureel overschrijdend gedrag zal het zorgteam (leerkracht of overblijfcoördinator indien het gedrag bij de overblijf plaats vindt, ib-er, gedragsspecialiste en de directie) een plan van aanpak opstellen. Dit plan van aanpak noemen we een gedragshandelingsplan. Dit plan van aanpak wordt besproken met ouders en indien nodig aangevuld. Het plan wordt opgenomen in het leerlingvolgsysteem Esis.
7. Als er sprake is van herhaling bij het structureel overschrijdend gedrag, kan er een schorsing of verwijdering plaatsvinden.

Hoofdstuk 4: Onmacht versus onwil

Bij het maken van het plan van aanpak en opleggen van eventuele sancties houden we rekening met onmacht versus onwil. De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen. Het gaat echter wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat gebeurt in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden of andersoortige beperkingen die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat is niet erg. Het zijn leermomenten. Belangrijk is dat ook hier een plan van aanpak wordt opgesteld (zie stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag).

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk wil gedragen en met niemand rekening wil houden, dan kijken we als school naar wat hierachter zit en stellen we een plan van aanpak op.

Hoofdstuk 5: Samenwerking en verwachtingen

Ouders worden betrokken bij het opstellen van het plan van aanpak en bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. Samenwerken is belangrijk, want uit onderzoek blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden.

Een goede samenwerking en communicatie is dus voorwaarde om tot een oplossing te komen. We hebben als school hiervoor de volgende verwachtingen:

- Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind of het welzijn van andermans kind, dan overlegt u met de school. Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere kinderen. De school is hierin uw medestander.
- U oefent zich in zelfbeheersing. Dat betekent dat u niet het recht heeft andermans kind, een andere ouder of een leerkracht verbaal of fysiek te overdonderen. Al helemaal niet in het bijzijn van kinderen.
- U spreekt in positieve zin over andermans opvoeding en andermans kind.
- Grensoverschrijdend gedrag van leerkrachten en leerlingen en dus ook van ouders wordt niet geaccepteerd.

Hoofdstuk 6: Contactpersonen

Het uitgangspunt is dat kinderen altijd eerst de leerkracht inschakelen bij een hulpvraag. Mocht dit niet lukken, dan kunnen ze terecht bij de onderstaande personen.

Contactpersoon	Anke Keijnemans – van Dam Monique van de Gevel contactpersoon@christoffel.nl	De contactpersonen zijn voor alle geledingen beschikbaar en zullen alleen met goedkeuring van betrokkenen zaken naar buiten brengen. Ook kan op initiatief van de leerkracht een kind naar hen verwezen worden. De taak van de contactpersonen is om betrokkenen de juiste weg te wijzen in de te nemen stappen.
Anti-pest coördinatoren	Daniëlle Kersbergen Marieke Hovenga	De coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de sociale veiligheid binnen de school. Zij zorgen voor naleving van het sociale veiligheidsprotocol, inzetten van interventies en aanspreekpunt over (aanpak van) pesten.

Bijlage: Het gespreksformulier

Datum:

Groep:

Naam:

Wat is er gebeurd?

Waar is het gebeurd?

Wie waren erbij?

Wat heb je gedaan/gezegd?

Hoe had je het anders aan kunnen pakken?

Hoe ga je het nu oplossen?

Wat heb je ervan geleerd?

Afspraak: